TOPÒNIMS BAIX-EMPORDANESOS DEL SEGLE XVII: UNA INCURSIÓ A LES PROPIETATS DEL CASTELL DE PALAU-SATOR ELS ANYS 1670-1671

ANNA-MARIA CORREDOR PLAJA

Aquest treball té com a objectiu presentar un estudi, més lingüístic que no pas històric, basat en un corpus d'uns 400 topònims baix-empordanesos del segle XVII; concretament, es tracta de noms de lloc que es troben registrats al Protocol nº 4 (capbreu) del Fons Notarial de Pals, fet pel notari José Prats i datat dels anys 1670-1671. El que voldríem, però, sobretot, és demostrar com es pot arribar a conèixer l'entorn natural a través d'uns quants noms als quals, sovint, no es dóna massa importància[1].

UNA MICA D'HISTÒRIA[2]

Els topònims en qüestió pertanyien aleshores al castell de Palau-Sator que, a més de les propietats ubicades al mateix terme, tenia possessions escampades per diversos nuclis de la rodalia (Fontanilles, Fontclara, Sant Feliu de Boada, Sant Julià de Boada, Pals, Ullastret, Peratallada). El document recull el *sagrament i homenatge* (jurament de fidelitat) que pres-

(1) Una petita part d'aquest estudi, concretament l'anàlisi dels oròmims i hidròmims, fou presentada com a comunicació al *XXIIè Col.loqui de la Societat d'Onomàstica* (Vilafranca del Penedès, maig de 1996).

(2) Totes les dades històriques alienes al document de base consultat han estat extretes de l'obra de Martí de Riquer: *Quinze Generacions d'una família catalana.*

L'antic *Mas Puig*, avui el *Mas Montellà*, a Sant Julià de Boada.

ten els habitants dels nuclis esmentats a Elionor d'Agullana y Sebater, esposa de Ludovic Sebater i senyora del castell de Palau-Sator. El castell de Palau-Sator, junt amb totes les seves possessions, havia estat patrimoni de Guerau des Miquel i de Sant Martí, mort el 1586, que havia disposat al testament que els seus béns fossin heretats pel seu nebot Joan d'Agullana (avi d'Elionor), en cas que la seva única filla, Estefania, morís sense descendència. Estefania, casada amb Miquel de Cruïlles *olim* de Requesens, va morir sense haver tingut fills el 1612, però va disposar al seu testament que les seves propietats passessin al convent de Sant Domingo de Girona. Els Agullana, el matrimoni Martí d'Agullana *olim* Sanz de Latrás i Lionor d'Agullana reclamaren l'herència, que aconseguiren finalment el 1614 després d'arribar a un acord amb els dominicans. El 1669, mor sense fills Magdalena d'Agullana i el patrimoni de la seva mare passa a la seva germana Elionor d'Agullana y Sebater, esposa de Lluís Sebater.

CONTINGUT DEL DOCUMENT I MÈTODE DE TREBALL

Seguint el fil de les dades històriques, hom s'adona que el capbreu estudiat recull el moment en què Elionor d'Agullana es reconeguda com a senyora del castell de Palau-Sator. Això explica que la major part dels topònims designin peces de terra i, sobretot, paratges: així, cada peça és

El mas anomenat *La Torre Pedrissa*, més conegut per *Can Deri*, actualment en plena restauració, a Pals.

descrita amb les seves dimensions[3] i amb el seu nom, si en té («petia terra vocata...»); quan la peça no té nom, s'indica el del paratge on es troba («loco/territorio vocato...»); a banda d'aquests noms, en el corpus queden també recollits alguns topònims urbans, així com noms de masos, molins, camins, recs i rieres, ja que es fan constar les afrontacions de les partides. Tot i que el document és majoritàriament escrit en llatí, els noms són gairebé tots en català i n'hem respectat la grafia o grafies (sovint, un mateix mot és escrit de manera diferent), així com les diferents estructures (un mateix nom pot aparèixer amb article o sense): per exemple, el topònim actual *La Vall* és registrat amb 7 variants diferents: *Sauall, Çauall, Lavall, Savall, Çavall, Sa Vall i La Vall*. Totes les variants han estat anotades i ordenades alfabèticament en un apèndix, en el qual s'indica també el terme al qual pertanyien els anys 1670-1671. Donat que alguns topònims són escrits en majúscula i d'altres en minúscula, hem adoptat l'ús de la majúscula en tots els casos, és l'única modificació que hem introduït. Els topònims han estat analitzats tenint en compte la seva estructura i el significat lingüístic que tenen; malauradament, en tractar-se de noms que tenen més de 300 anys, no ens hem pogut plantejar de fer-ne l'estudi etiològic, és a dir, l'estudi de les causes i circumstàncies de la seva crea-

(3) La mesura utilitzada és la vessana, que equival aproximadament a 22 àrees.

ció. No obstant això, l'enquesta oral ha estat utilitzada per comprovar la vigència dels topònims documentats o la seva similitud amb topònims actuals dels mateixos termes.

ESTUDI FORMAL

Una part dels topònims presenten una forma simple, ja que consten d'un substantiu sense cap determinant que el precedeixi: *Alzina, Arribador, Balchar, Barqueta, Bruguers, Cadireta, Canal, Cunillera, Frexeneda, Illa, Joncar,* etc. En alguns casos, el topònim consta d'un substantiu precedit d'article; cal remarcar molt especialment la presència de l'article salat (*es/as, sa* pel singular i *as, ses/sas* pel plural), enguany gairebé desaparegut: *As Fonayar, As Riells/As Riell, Es Pujols, Sa Aguineu, Sa Albareda, Sas Gaianes, Sa Vall/Savall/Çauall/Çavall, Ses Closes, Ses Comes, Ses Oliveras/Sas Oliveres, Ses Tretas,* etc. De vegades, l'article salat es troba aglutinat amb el substantiu: *Asbanys, Aspuig, Esboscaton, Esguell, Sarriera, Sastanyol.* Quan l'article no és salat, les formes que trobem són lo/la pels noms en singular i els/les (de vegades escrit als/las) pels plurals: *Lo Montayar, Lo Oliuar, Lo Pontarro, La Agulla, La Albreda, Els Horts/Als Horts, Las Closas, Las Mosteras, Les Costes/Las Costas, Les Rases,* etc. Pel que fa a l'ús de l'article, cal notar que un mateix nom pot aparèixer amb article que el precedeix, o sense: és el cas de *Estanyol/Sastanyol, Rohira/Sa Rouira, Albareda/La Albreda, Cunillera/La Cunillera, Figarola/*

El *Mas Juny*, més conegut per *Cal Lilet*, actualment deshabitat, a Pals.

La Figarola, Pontarro/Lo Pontarro, etc. També es pot trobar l'alternància de l'article salat amb el no salat: *Ses Tretas/Las Tretas/Tretas, Sa Vall/Çauall/Çavall/La Vall*, etc. A banda d'aquesta construcció simple formada per un sol substantiu precedit o no d'article, els topònims poden tenir formes més complexes. Així, en el corpus estudiat s'hi poden distingir les estructures següents:

1. Substantiu + antropònim o derivat: *Camp Marimon, Closa Aliona, Clos Padres, Codron Llenas, Fexa Miquela, Hort Marques, Mansi Amat, Mas Jofra, Moli Marturia, Recho Madrenas*, etc. La mateixa estructura es pot trobar també amb l'introductor precedit d'article: *As Camp Mercader, La Closa Ramona, Las Closas Alionas, La Vinya Moror, Lo Clos Arbona, Sa Feixa Dolsa*, etc. En el cas dels topònims que designen masos sovint s'afegeix un corònim a l'estructura abans esmentada: *Lo Mas Roig del Pla, Mansi Abril de la Padrera, Mansi den Serra de Munt, Mansi Juny del Pla de Munt, Mansi Rayo del Porxo, Mansi Tarrarol del Stany, Mansi Vilarnau de la Penya, Mansum Rupiana del Roure*, etc.

2. Substantiu + *de* + substantiu nom comú o propi (precedit o no d'article): *Alzinas den Nadal, Bassas de Sant Pere, Bosch den Amat, Camp de la Alsina, Camp de la Figuera, Camp den Maig, Clos den Nadal, Coromina den Vinyas, Font den Oller, Hort de Santa Maria, Mansi den Soliuera, Puig de la Illa, Puig de sas Costas*, etc. La mateixa estructura pot aparèixer també amb l'introductor precedit d'article: *La Fexa den Caner, La Horta den Prim, La Quintana den Nadal, Las Bassas de Sant Pere, La Serra den Nadal, Lo Alzinar den Blanch, Lo Puig del Castell, Lo Puig den Butifarra, Sa Ribera den Colomer, Savall den Padrissa*, etc. Igualment, és possible que un complement del nom vagi afegit a l'últim substantiu, amb article que precedeix tot el topònim o sense: *Vinya del Cap del Stany, Las Fexas del Puig de la Illa*, etc. podem incloure en aquest grup els topònims escrits en llatí del tipus: *Recho Molendini de Farran*, en els quals cal sobreentendre article i preposició.

3. Substantiu (precedit o no d'article) + adjectiu o substantiu adjectivat: *Campbregat/Camp bregat/Cambregat, Camp Major, Campmayol, Closa Rodona, Clos Llobregat, La Closa Reala, La Font Bisbal, Lo Portal Vell, Puig Ferrer*, etc.

4. Substantiu (precedit o no d'article) + locució adverbial: *Hort de Vall, Moli de Munt, Sa Rocha de Baix, Sa Rocha de Dalt, Vilademunt*, etc. En alguns casos, l'ordre és invertit: *Sota la Muralla*.

5. Verb + substantiu: *Miramar*.

6. Preposició + article + substantiu: *Desguell, Despuig*.

Una estructura força complexa és la que presenta el «loco vocato» *Sobre lo meu Clos de la part de sol ixent*.

Dins d'aquest apartat d'anàlisi formal cal remarcar igualment la presència d'alguns mots o expressions gairebé sempre en llatí que serveixen

per a indicar que una partida de terra és coneguda amb dos o fins i tot tres noms: canvis de propietari o de conreus o la coincidència de dos o més trets característics explicarien possiblement aquesta profusió de noms. A banda de les preposicions *o* i *et* apareixen com a connectors i combinats de diverses maneres els mots llatins *olim, vero, nunch, alias* i el verb *voco*. Alguns exemples:

Preposició *o*: *Aspuig o Bosch den Amat, As Riells o Sarradals, Bruguers o Ferran o Falguers, Campbregat o La Forna, Camp Mont o Clos del Moli o Clos Llobregat, Canal o Savall, Closa de la Guita o de sa Barbena, Closa o Salanques o Boschato, Es Pujols o Bassas de Sant Pere, Puig de Galeras o Sa Aguineu, Sa Aguineu o Cambregat*, etc.

Olim: Camp del Moli olim den Alui, La Passadora olim Mayoles, etc.

Olim vocato: Mansi Pou olim vocato Hualguer.

Et olim: As Camp Mercader et olim Illa, Campmayol et olim Coromina den Baus, etc.

Olim nunc vero: Camp des Nogues olim nunc vero Mayoles, Sa Maymina olim nunch vero As Camp des Mas, Spina olim nunc vero Bruguers.

O... olim nunc vero: Les Bassas o moli demunt olim nunc vero Raurets den Garriga.

Olim vero: Camp des Pares olim vero Basses, Figarola olim vero Figolar, Hiellas olim vero Closa, Mansi Puig olim vero den Solivera, Monjas olim vero Asbanys, Els Torells olim vero Torello, etc.

Olim vero vocabat: Pla de Palau olim vero vocabat Stanyol.

Nunch vero: Baus nunch vero Clos Padres, Figarola nunch vero Font den Oller, Orriols nunch vero Campbregat, Rodonell nunch vero sa Ribera den Colomer.

Nunch vero...o: Fonoyar nunch vero Costas o Savall, La Coromina den Alio nunc vero Clotal, etc.

Et nunch: Camp del Moli et nunch Clos Llobregat, Coromina de la Hera et nunc Hort Marques, Ses Oliveres et nunc Sa Roureda.

O...et nunch: Bosch o Puig de Na Martina et nunch Puig de la Illa.

Et nunc... olim vero: Camp den Rech den Xifre et nunc Camp den Maig olim vero Fontanelles.

Olim... et nunc: Camp Pou olim Orriols et nunc Campbregat, La Fexa den Caner olim et nunc Hors, Puig des Tarascon olim et nunc Closa Rodona, etc.

Nunc vocato: Mansi Payola nunc vocato Lo Mas Roig del Pla.

Als: Illa als Camp den Mascaro, Camp de Sahuc als de Samatller, Camp des Forn als Clos de Salerm, Coll d'Ullstret als Oliuar, Cunillera als Lamalrich, etc.

Als...o: Coll de Ullstret als Stanyol o Puig.

Et nunc vocatu: Camp de Sa Riera et nunc vocatu La Coromina den Vinyas.

En fonètica i ortografia, hi ha diverses observacions a fer; cal notar la presència de la iodització en mots com: *Mayoles, Campmayol, Fonoyar, Lo Montayar*. També és freqüent la transformació de «v» o de «l» en «u»: *Baus, Oliuar, Ses Oliueres/Sas Oliueras, Soliuera, Carauera/Caraueres/ Las Caraueras, Llauadora, Sauall/Çauall.* Cal remarcar que en alguns mots, la lletra «h» és utilitzada per a indicar que hi ha un hiatus: *La Coha, Rohira, Bohera, Camp de Sahuc.* El so [s] en posició inicial apareix en un cas representat per la grafia «ç»: *Çauall/Çavall.* Diversos topònims contenen la «x» en lloc del dígraf «ix»: *Frexeneda, Fexa del Puig, Fexas del Espital.* No cal dir que els accents són gairebé inexistents: *Camp Clarà* i *Riaria del Pontarrò* són els únics topònims que apareixen accentuats.

En morfologia, cal notar la presència dels plurals en -as: *Bassas, Corteradas, Costas, Tretas,* etc., que alternen amb els acabats en -es: *Caraueres/Las Caraueras, Les Costes, Les Rases, Ses Oliueres,/Ses Oliueras, Sas Gaianes,* etc. Aquestes terminacions s'apliquen igualment als articles. Pel que fa al funcionament de l'article personal, la forma més usual pel masculí és *en*, sempre aglutinada amb la preposició *de*: *La Serra den Nadal, Savall den Padrissa,* etc. En dos casos, l'article salat *es*, també aglutinat amb la preposició, precedeix l'antropònim: *Estany des Marisch, Puig des Tarascon.* I hi ha un únic exemple de l'ús de la forma *en* per a introduir un nom no personal: *Camp den Rech den Xifre* (R. Amigó, 1989, pp. 56-57 dóna diversos exemples d'aquest fenomen). Quant

El Mas Jofra, que encara conserva la torre de base quadrada, a Pals.

Conreus d'arròs de l'*Estany Marisch* amb la silueta del poble de Pals al fons.

a l'article personal femení, trobem la forma *na* però només en un topònim: *Puig de na Martina*. S'observa igualment una vacil.lació a l'hora d'escriure l'article seguit de substantiu, sovint aglutinat: *Sastanyol, Aspuig, Sarriera*, etc.; el mateix passa amb la preposició *de* + article davant de substantiu: *Camp des Nogues, Camp des Puig, Desguell, Despuig*. Altres aspectes a destacar serien els mots acabats en *-on*: *Moraton, Puig des Tarascon, Esboschaton*; en *-ch*: *Bosch, Bosch Gombert, Estany des Marisch*; en vocal + *y*: *Puig den Blay, Puig den Martinoy*. Hi ha també vacil.lació gràfica entre l'ús de *-rs* i *-s* final: *Bruguers/Brugues, Falguers/Falgues*.

ESTUDI SEMÀNTIC

En primer lloc, cal destacar la presència de diversos mots que fan referència a l'**espai físic delimitat** pel topònim; aquests termes apareixen rarament sols: normalment van acompanyats d'altres mots que aporten informació que pot fer referència a la ubicació (corònims), a la pertinença (antropònims o adjectius derivats), a un element identificador (producte que s'hi conrea o que creix a la vora) o a les dimensions o la forma d'un terreny concret. El mot que trobem més freqüentment és «Camp»: *Camp Amatller, Camp de la Fexa, Camp de la Rectoria, Camp de sa Riera, Camp del Moli, Camp des Forn, Camp des Puig, Camp des Pujol, Camp del Stany/Estany, Camp de sa Vinya, As Camp Mercader, Camp Blanch, Camp Clarà, Camp de la Senyora, Camp den Alui, Camp den Maig, Camp den Rech den Xifre, Camp Gran, Camp Marimon, Camp Llenas, Camp*

Mascaros/Camp den Mascaro, Campmayol, Camp Mongoy, Camp Mont, Camp Morror, Camp Pou, Campmayol, Camp Quintana, Camp Vicens, Camp del Albra, Camp de la Alsina/Alzina, Camp de la Figuera, Camp dels Homs, Camp de Samatller, Camp de Sahuc, Camp des Nogues, Camp des Pares, Lo Camp del Arbra, Camp de la Palanca, Camp de las Juntas, Camp Bregat, Camp Clop, Camp Major, Es Camp des Mas.

«Clos» i «Closa», mots veíns de «Clota» i «Clotal», designen peces de terra tancades i més o menys enclotades: *Clos, Closa/La Closa, Las Closas/ Ses Closes, Clot, Clotal, Closa de Palau, Closas del Castell de Palau, Clos del Moli, La Closa del Mas Poch, Closa Lloparda, Clos den Nadal, Clos den Vinyas, La Closa Ramona, Las Closas Alionas/Closa Aliona, Clos de Salerm, Clos den Colomer, Lo Clos Arbona, Lo Clos den Nadal/ Clos den Nadal, Clos Padres, Closa de Dall* (amb herba per dallar), *Closa de sa Barbena, Les Closas Saulas/Closas Saulas, Closa de la Guita, Closa de Las Portalleras, Closa dels Pons, Clos Llobregat, Closa Rodona, La Closa Reala.*

«Feixa», nom molt corrent a casa nostra, designa un tros de terra de forma allargada: *Feixa del Puig, La Feixa den Caner, Las Fexas de Pantaleu, Las Feixas del Puig de la Illa, Fexa Miquela, Sa Feixa Dolsa, Fexas del Espital, Camp de la Fexa, Las Feixas den Dolsa de Pantaleu.*

«Hort» i «Horta», conreus més específics, també apareixen en alguns topònims: *Els Horts/Als Horts/Hors, Les Hortes/Las Hortas/Horta, Hort/Horta de Buada, Horta de Palau, Hort de Vall, Hort de Santa Maria, Horta Maymona, Hort Marques, La Horta den Prim, Horta de les Canyes, Horta dels Canyes, Horto de la Doma, Hortum del Noguer, Ortalanes.*

Una de les torres de la muralla de Palau-Sator, encara en bones condicions.

«Quintà», «Quintana», «Coromina» i «Quadró» s'empraven per anomenar espais molt concrets: a l'Empordà el «quintà» i la «quintana» designaven la peça de terra que es trobava just a tocar de la casa (termes utilitzats encara entre la gent gran); «Coromina» designava abans terres de propietat comunal

(Moreu-Rey, 1982, p. 81); «Quadró» és un espai de terra de forma més o menys quadrada; l'ús d'aquests termes es reflecteix en alguns topònims: *Lo Quintar de la Torra, Camp Quintana, La Quintana den Nadal, Quintanali Mansi Juny del Pla de Munt, Quintanali Mansi Padrissa, Quintanali Mansi Payola, Coromina, Corominas, Coromina de la Hera/ Hera de la Coromina, Coromina den Baus, La Coromina, La Coromina den Alio, Coromina den Vinyas/La Coromina den Vinyas, Codro de la Horta, Codron Llenas, Quodrono de sa Figarola.*

L'**orografia** local queda retratada en topònims que contenen els mots «Puig», «Pujol», «Vall», «Canal», «Costa», «Coll», «Pla», «Coma», «Rasa», «Riba», «Ribera», «Roca», «Serra», «Pas», «Turó», «Cova», «Clot», «Baus»: *Puig, Despuig, Aspuig, Camp des Puig, Puig de la Illa, Puig del Castell/Lo Puig del Castell, Puig del Padró/Lo Puig del Padró, Puig de Sant Pol, Puig de sas Costas, Puig de na Martina, Puig den Gelabert*(4), *Puig den Martinoy, Puig den Nadal*(5), *Puig den Richsen*(6), *Puig des Tarascon, Puig del Senyor, Puig del Senyor del Castell de Palau, Puig den Blay, Lo Puig den Butifarra, Lo Puig den Dolsa*(7) *de Pantaleu, Lo Puig Roig, Puig de la Malapesada, Puig Ferrer, Puig de Galeras, Pujol/Pujols/Es Pujols, Camp des Pujol, La Vall/Lavall/Savall/ Sa Vall/Sauall/Çavall/Çauall*(8), *Savall den Padrissa*(9), *Vall de les Muralles, Canal, Costas/Las Costas/Les Costes, Coll de Fontanilles, Coll d'Ullstret, Plan, Pla de Palau, Pla de Peratallada, Pla de Sant Feliu, Ses Comes, La Coma, Les Rases, Ribas, Sa Ribera den Colomer, Sa Rocha de Baix, Sa Rocha de Dalt, Sarradal/Sarradals/Als Sarradals, Camino del Sarradal, Serra del Puig, La Serra den Nadal/Serra den Nadal, Pas de Ther, Torell/Als Torells/Torello, La Coha, Clota, Clotal, Lo Clotal, La Forna* (cova), *Baus.* Dins d'aquest apartat d'orografia, cal remarcar algunes metàfores prou expressives: *Barqueta*, designaria segons Moreu-Rey (ibid., p. 41) una depressió en forma de barca. *L'Agulla*, pot referir-se a un cim afilat, però també pot tenir a veure amb la hidronímia(10). *Olla* deu designar un clot d'una certa profunditat. *Carauera/Caravera/Caraveres/ Las Caraveras, Puig de Galeras* i *Morrot* ens retraten la forma d'una

(4) Cognom registrat a Pals el 1577 (*Gilabert*).

(5) Cognom registrat a Pals el 1619.

(6) Tot i que es tracta d'un cognom estrany, es troba documentat el 1735 un *Ramon Richsen* que era sabater de Pals.

(7) Cognom registrat a Pals el 1595.

(8) Aquest indret, que a la font consultada pertany al terme de Palau-Sator, apareix documentat el 1605 al terme de Pals.

(9) En el mateix document, hi ha el *Mansi Padrissa*. El cognom *Padrissa* es troba registrat a Pals el 1578 i una mica més tard, el 1605, el trobem també a Pals en els topònims *La Vall den Padrissa* i *Hort del Pou den Padrissa*.

(10) Segons J. Coromines (1983), aquest mot designa «un rec o sèquia secundaris que van a parar al canal o sèquia principal».

muntanya o d'una roca; i potser també *Cadireta, Llosa/Sa Llosa* i *Spina. Miramar*, nom aparentment molt modern, devia designar un turó (se'n deia també *Puig del Senyor*) d'on es veia el mar. Incloem en aquest apartat el topònim *Peanya*, entenent que pot designar una elevació del terreny sense descartar, però, que pugui estar relacionat amb «bon/mal peany», cosa que indicaria un lloc d'accés fàcil o difícil.

La zona estudiada, entre Pals i Palau-Sator, és terra pantanosa: aquest aspecte es troba reflectit en topònims que contenen els mots «Bassa», «Estany» i «Pantà»[11]; aquests termes, referits a aigües estancades, alternen amb d'altres d'aigües corrents: «Font», «Güell», «Peixera»[12], «Rec», «Riera» i «Riell» i ens introdueixen a la **hidronímia** de la zona: *Bassas de Sant Pere, Bassas/Les Bassas/Basses, Bassia del Riell, Stany de Buada/Stagno de Buada, Stagno de Pals, Stany de Campbregat* (de brugós), *Estany des Marisch*[13]*/Stagno del Marisch, Estanyol/Stanyol/Sastanyol, Camp del Stany/Estany, Vinya del Cap del Stany, Pentano Bruguers, Font Bisbal, Font den Oller, La Font Poua, Fontanelles/Fontanella/La Fontanella, Fontanilles, Fontclara, Fontanal, Camp Font, Feixa Font, Guell, Desguell, Pexera/Pexeras, Lo Rech del Pontarro, Recho de la Lleuadora*[14]*, Recho de la Frexeneda, Recho Molendini, Recho Molendini de Farran, Recho Molendini Farinery de Pals, Recho Molendini de Mossen Real*[15]*, Recho Madrali, Recho Madrali dels Sarradals, Recho den Xifre*[16]*, Camp den Rech den Xifre, Recho de la Passadora, Recho de Sauall, Recho del Sahuc, Recho del Stallador*[17]*, Sarriera/Sa Riera, Rieras/Les Rieres, Riera del Pentano, Riera de Madrenas*[18]*, Camp de Sa Riera, Riaria Desguell/Riaria de Desguell, Riaria del Pontarrò, Riell/As Riell/As Riells, Camino del Riell*, (relacionat amb «riellar», que localment vol dir «regalimar», designaria un lloc humitós. El topònim *Riells* existeix avui en dia a Pals). *Asbanys* podria també incloure's en aquest apartat. Quant a *Caxador*, apuntem la possibilitat que el mot provingui de «queixer».

(11) Hem interpretat aquest mot en el sentit de «aiguamoll».

(12) Una «peixera» és un rec que pren l'aigua d'un riu o estany; en el nostre cas, designaria els recs secundaris (branques) que agafen l'aigua de l'anomenat *Rec de Molí*.

(13) El 1604, trobem a Pals un *Damyanus Marisch* que era pescador; pensem que aquest cognom està relacionat amb *Marisco*, cognom registrat a Pals el 1599.

(14) No hem localitzat aquest mot abans de 1668, on apareix com a *La Llevadora*. Posteriorment, és escrit amb formes diferents: *Llavadora* o *La Fontanella* (1735), *La Llevadora* (1744, 1825), *Llevadora* (1735, 1821), *Llebadoras* (1784), *Llabadoras* (1832). Actualment, el topònim és *La Llevadora* (amb grafies diverses, tot i que aquesta és la més antiga).

(15) El cognom *Real* apareix diverses vegades en el Protocol de 1670-1671: *Hieronimy Real, pupilla Realla, Pauli Real*, etc.

(16) Cognom registrat a Pals el 1645.

(17) El 1602, aquest rec és anomenat *Strellador*, el 1668 es troba documentada la forma *Estrellador* i el 1716 apareix com a *Rech del Restallador*, que és el nom que té avui en dia.

(18) Es tracta d'un cognom: a la mateixa font (Protocol de 1670-1671), hi ha un *Martoria Madrenas*.

canal o llit artificial per a una sèquia o conducció (Alcover-Moll, 1968); aquí la gent encara parla dels «caixons» utilitzats per a la conducció de l'aigua a les plantacions d'arròs.

Relacionats amb els hidrònims, trobem l'**activitat molinera**: *Camp del Molí, Molí Marturia, Molí de Munt/Lo Molí de Munt, Molí de Vall, Molí de Tafurer*[19], *Forn de las Teulas*[20], *Camp des Forn* i potser també *Cresols* reflecteixen l'**artesania**. *Orriols* (del llatí *horreum*, graner) fa referència a l'**activitat agrícola**; *Las Tretas/Tretas/Ses Tretas* sembla que reflecteixen el fet d'artigar, de roturar la terra per conrear-la; podem incloure en aquest apartat el nom *Camp de las Juntas*: Segons Alcover-Moll (1968), una «junta» equivalia a l'Empordà a una llaurada de tres hores o al treball que fan un parell d'animals sense interrupció. Un informador encara recorda l'ús que es feia d'aquest terme per referir-se al tros de camp que un animal podia llaurar entre el matí i la tarda.

Les **peces de terra** tenen formes i grandàries diferents: possiblement és aquest aspecte que volen reflectir els topònims: *Illa/Illetas/Illa, Puig de la Illa, Llonganya, Las Feixas del Puig de la Illa, Rodonell, Triay* (de «trilla», terreny clos, segons Moreu-Rey, ibid., p. 84), *Trillas, Corteradas* (de «quarterada», id., ibid. p. 85).

La **composició del sòl** es troba expressada en topònims com *Lo Puig Roig, Puig Ferrer, Padrells* i *Sa Llosa*[21]. Incloem en aquest apartat *Vallosas/Valloses/Vellosas*[22] nom que es pot relacionar amb «llosa» però que pot tenir altres interpretacions (id., ibid.). La **fertilitat del terreny** podria estar relacionada amb el topònim *La Llauadora/Llauadora*: segons diversos informadors, el nom provindria del fet que les terres d'aquesta zona són molt bones, és a dir, «lleven»; d'altres pensen, però, que el nom prové d'una bassa on es podia rentar. *Carabassal* es podria relacionar també amb la qualitat del terreny (les patates carabassals no són bones per menjar); tanmateix, no es pot descartar que el topònim faci referència a la producció d'un determinat tipus de suro o fins i tot a un lloc plantat de carabasseres.

En el corpus estudiat, hi ha topònims que reflecteixen la **vegetació i els conreus autòctons**. Així, *Balchar* i *Joncar* ens apropen al paisatge

(19) El molí de Tafurer ja és anomenat el1602. El 1668 trobem un Salvatori de Tamarit y Tafurer que era propietari del molí de farina; el 1716 el molí, que es precisa que és fariner i arrosser, és anomenat de Tamarit, però després torna a dir-se de Tafurer o simplement Tafurer.

(20) Actualment, hi ha el topònim *Font de les Teules*; no es tracta, com es podria pensar, d'una mala interpretació, ja que el nom *Forn de les Teulas* apareix dos cops al document consultat i es llegeix clarament. D'altra banda, el fet de trobar documentat al mateix terme (Sant Julià de Boada) el *Camp des Forn* i l'antropònim *Francisco Bou del Forn*, fa pensar que possiblement aquests noms fan referència a un mateix forn que hauria existit antigament.

(21) Una informadora recorda un lloc que li deien *Les Lloses* perquè al terra n'hi havia.

(22) Aquest topònim ja és esmentat en documentació del segle IX com a lloc antic de poblament (Mates, 1986, p. 54).

El *Portal Vell*, vist des del *Carrer Major*, a Palau-Sator.

típic de les zones d'aiguamoixos. El conreu de la vinya i l'olivera és present en els topònims següents: *Campmayol, Malloles/Mayolas/Mayoles*(23) (la gent de Palau-Sator encara recorda la font anomenada *Les Mayoles*), *La Vinya del Puig, La Vinya de Torrenti, Vinya del Cap del Stany, La Vinya Moror, Vinya de la Bassa, Vinyal/Vinyals, Vinyavella, Oliuar/Lo Oliuar, Ses Oliueres*. Alzines, arbres blancs, saules, freixes, roures, figueres, homs, saücs, noguers, ametllers, perers i altres espècies com els brucs, les garrigues, les romegueres, els fonolls, les falgueres i la barbena són una mostra de la flora empordanesa; els topònims no podien deixar de ferhi al.lusió: *Albareda/La Albreda/Albereda/Albreda, Camp del Albra, Bruguers/Brugues, Alzina, Alzinas den Nadal, Bosch, Boschato, Esboscaton, Bosch den Amat, Bosch Gombert, Matella* (de «mata», indret poblat d'arbres o arbusts d'una mateixa espècie, id., ibid., p. 66), *Garriga, Camp de la Alsina, Camp de la Figuera, Camp dels Homs, Camp de Sahuc, Camp de Samatller, Camp des Nogues, Camp des Pares, Closa de sa Barbena/Berbena* (planta medicinal), *Closas Saulas, Esboscaton, Figarer, Figarola/La Figarola, Figolar, Frexeneda, Fonollar/Fonoyar/Fonojar, Falguers/Falgues, Romaguera, Lo Alzinar den Blanch, Lo Camp del Arbra, Sa Rouira/Rohira, Sa Roureda, Raurets den Garriga*. De «corquellera», figuera que fa «corquells» (classe de figa), pot provenir el topònim *Croquella*. Quant a *Garanyas*, pensem en la possibilitat que tingui alguna relació amb «garanyó», fruit del garanyoner. Pel que fa a *Tenyas*, només apuntem que podria provenir de «teny», brot que surt a la soca d'un arbre (Coromines, 1983).

La **fauna** apareix en els topònims: *Closa Lloparda, Bohera, Sa Aguineu, Cunillera/La Cunillera, Mulas/Sas Mulas.*

(23) Un «mallol» és una vinya jove.

La influència de la religió queda pal.lesa en uns quants **hagiotopònims** : *Bassas de Sant Pere, Puig de Sant Pol, Hort de Santa Maria, La Font Bisbal, La Casa Diacha, Camp de la Rectoria, Las Mosteras, Monjas/Monjes*[24] i potser també *Padro*[25]. El **domini senyorial** queda reflectit a *La Closa Reala, Puig del Senyor/Puig del Senyor del Castell de Palau-Sator i Camp de la Senyora.*

Nombrosos «camins» i alguns «ponts» o derivats, ens introdueixen a les **vies de comunicació**: *Cami de Buada a les Hortes, Cami de Buada a Pals, Cami de Buada a Peratallada, Cami de Campbregat al Moli de Pals, Cami de Fontanilles, Cami de Fontclara, Cami de Fontclara a Pals, Cami de Gualta, Cami de La Bisbal a Torroella, Cami de Palau a Fontanilles, Cami de Palau a Pals, Cami de Palau a Pantaleu, Cami de Palau a Sant Feliu, Cami de Palau Sator a Llabia/Llauia, Cami de Pals, Cami de Pals a mar y als masos Jofra y Gelabert, Cami de Pals a Peratallada, Cami de Pals a Sant Feliu de Buada, Cami de Pantaleu, Cami de Peratallada, Cami de Sant Feliu de Buada a Palamos, Cami de Ullstret, Cami de Ullstret a Pals, Camino dels Valls de la Muralla, Camino de la Fontanella, Camino de la Horta de Buada, Camino del Riell, Camino de Pals, Camino Regio del Moli Tafurer a Pals, Cami public de les Tretes, Carreras de Fontclara, Carreras de Fontanillas, Lo Cami de la Hortas, Via Regia, Pontanal/Pontanals, Pontarro/Lo Pontarro, Passadora/La Passadora* indica igualment un lloc de pas (una «passadora» era una post de fusta que permetia de travessar un rec). El topònim *Arribador* molt possiblement està també relacionat amb les vies de comunicació; aquest mot suggereix un cert paral.lelisme amb *L'Embarcador,* topònim recollit en una zona propera per J. Mates, el qual indica que el mot designa un lloc que antigament havia fet la funció d'un minúscul moll (Mates, 1986, p. 54).

Les **parts de l'aglomeració** es troben reflectides en els topònims: *Carrario de la Mota, La Plassa de la Mota/Platea de la Mota, Lo Portal Vell, Sota la Muralla, Vilademunt, Veynat de Pantaleu, Veynat del Amalrich/Lamalrich*[26], *Veynat de Sobrevila, Vilademunt* (avui en dia és un carrer de Sant Julià de Boada). *Sa Torroella* deu fer referència a una antiga construcció en forma de torre[27].

(24) *Las Mosteras* i *Monjas/Monjes* estan relacionats molt possiblement amb l'existència de l'antic monestir de Sant Pau, a Fontclara i d'un convent a la zona de Peralta.

(25) *Padro* pot anar associat a l'existència del pedestal d'una creu des d'on es beneïa el terme (Moreu-Rey, ibid., p. 99).

(26) A Peratallada es recorda aquest nom com el d'una molt antiga família que havia tingut nombroses propietats però que havia acabat força miserablement.

(27) Aquest topònim apareix com a *Sa Torroella o Campbregat*; és possible que tingui alguna cosa a veure amb *La Torra Farrana* (documentada el 1668), al territori dit *Sobrestany*, al costat de *Campbregat*.

El castell de Palau-Sator, totalment restaurat.

Entre els topònims, hi ha algun **antropònim** o derivat: *Lo Montayar* (de Montinianus o Montilius), *Maymona, Morato/Moraton, Ferran, Robaus, Maymina/Sa Maymina, Seranay, Sas Gaianes* (de l'antropònim Gaianus). *Moror*, prop de l'anomenat *Cementiri dels Moros*, pot ser considerat dins d'aquest apartat. Però és sobretot en els **noms de masos** on la presència dels antropònims és més significativa: *Mansi Abril de la Padrera*[28], *Mansi Amat, Mansi Bofill, Mansi Bosch, Mansi den Albert, Mansi den Dolsa, Mansi den Gerones, Mansi den Vall Llossera, Mansi Garriga del Carrer/ Mansata den Garriga del Carrer, Mansi Gispert, Mansi Huguet, Mansi Juny del Pla de Munt, Mansi Marti, Mansi Nadal, Mansi Oller, Mansi Padrissa, Mansi Payola*[29], *Mansi Reguart, Mansi Saguer, Lo Mas Roig del Pla, Mansata de na Bartrana, Mansata den Basart, Mansata den Massot, Mansata den Mercader, Mansata den Nualguer, Mansata den Uguet, Mansi Pou, Mansi Hualguer, Mansi Pages, Mansi Puig, Mansi den Soliuera, Mansi Rayo*[30], *Mansi Rayo del Porxo, Mansi Tarrarol del Pla, Mansi Tarrarol del Stany, Mansi Thomasi, Mansi Vilarnau de la Penya, Mansum Busca, Mansum Rupiana del Roura, Mas*

(28) Alguns d'aquests masos, de Pals, són registrats al *Llibre de Baptismes de la parròquia de Pals*, corresponent als anys 1577-1657; són els següents: *Mansi Abril* (1594, el corònim *de la padrera* data de 1578), *Mansi Juny* (1622), *Mansi Tarrarol* (1587, el corònim *del pla* es troba el 1597), *Mansi Thomasi* (1653), *Mas Jofra* (1587).

(29) El *Mansi den Pallolla* ja és documentat a Pals el 1602. El 1605 el nom és *Manso Palolla* i en aquesta data es troba també *Alzinar den Pallola*. El 1604 hi ha registrat un individu anomenat *Petro Frigola als Pallola*, però el cognom *Palola* l'hem trobat també una mica abans, el 1578. És curiós que la forma *Payola*, que apareix en el document consultat, no es torna a repetir fins el 1851, amb el topònim *Lo Clos Payola*.

(30) El cognom *Rayo* és registrat diverses vegades al Protocol de 1670 amb variants diferents: *Petri Reyo, Anna Rayona/Reyona del Porxo, Michaelis Rayo, en Rayo de Buada, Petri Rayo de la Font*, etc.

Gros, Mas Jofra, Mas Gelabert, Mas Porcell, Mas Romaguera, Mansum den Colomer del Padro, Mansi Caner, Mansi Colomer, Mansata den Colomer del Portal, Mansi den Serra de Munt, Mansi Dolsa, Mansi Ramon, Mansi Blanch, Mansi Martoria, Mansi Garriga, Mansi den Blay.

VIGÈNCIA DELS TOPÒNIMS

L'enquesta oral ha permès de comprovar que una part dels topònims arreplegats encara es continuen utilitzant, encara que, sovint, amb modificacions: per exemple, com que els termes estudiats són veïns, és fàcil que al llarg de 300 anys, partides de terra que abans pertanyien a una aglomeració, ara pertanyin a una altra; de fet, ja en el mateix protocol, de vegades un nom és inscrit a més d'un terme perquè aquella peça o territori en concret limitava amb dos o més termes. Quant als noms de masos, sembla que són els que s'haurien d'haver conservat més i, en canvi, no és així: quan les cases canvien de propietari, solen canviar de nom; per exemple, el *Mansi den Gerones*, a Sant Feliu de Boada, ara és *Can Casanovas*, seu d'una galeria d'art, i abans havia estat *Can Parals*, però el propietari es deia Gironès. Tenint en compte la forma, cal remarcar la desaparició en els topònims actuals de l'article salat i de la forma «lo» pel masculí. Tot i això, hem pogut constatar, no sense certa sorpresa, que un nombre considerable de topònims han sobreviscut al pas dels anys. Són els següents:

TOPÒNIMS DOCUMENTATS[31]	TOPÒNIMS ACTUALS[32]
Arribador	*Els Arribadors*
As Riells	*Riells*
Balchar	*Balcar*
Bassas de Sant Pere	*Basses de Sant Pere*
Bohera	*Les Closes Boues*
Bruguers	*Bruguers*
Camp Blanch	*Camp Blanc*
Campbregat	*Campbregat*
Camp de la Figuera	*Camp de les Figueres*
Camp de la Palanca	*Les Palanques*
Camp de la Rectoria	*Camp de la Rectoria*
Camp de la Senyora	*Camp de la Senyora*
Camp de las Juntas	*Camp de les Juntes*

(31) En el cas dels topònims que es troben registrats amb grafies diferents, hem optat per utilitzar en aquest llistat la que s'assembla més a la forma del topònim actual. No s'han inclòs en aquest llistat els noms de les vies de comunicació, ja que gairebé tots els antics camins continuen existint, molts d'ells transformats en carreteres.

(32) Aquests topònims han estat ortografiats segons la llengua normativa; molt possiblement no és aquesta la grafia amb la qual apareixen en documents actuals.

Camp del Estany	*Camp de l'Estany*
Camp de Samatller	*L'Ametllareda*
Camp Llenas	*Camp Llenas*
Camp Marimon	*Camp Marimon*
Camp Quintana	*Camp Quintana*
Carrario de la Mota	*Carrer de la Mota*
Clos	*Clos*
Closa	*Closa*
Closas Saulas	*Les Saules/Camp de la Saula*
Clos den Nadal	*Clos d'en Nadal*
Cunillera	*Conillera*
Figarer	*El Figuerar*
Els Horts	*Els Horts*
Es Pujols	*Els Pujols*
Estany des Marisch	*Estany Marisch*
Falguers	*Falguers*
Ferran	*Ferran*
Garriga	*El Garrigar*
Hors	*Els Horts*
Hort	*L'Hort*
Horta de les Canyes	*Horta del Canyer*
Illa	*Camp de l'Illa*
La Bassa den Nadal	*La Bassa d'en Nadal*
La Closa	*La Closa*
La Closa Reala	*Les Feixes Rales*
La Coromina den Vinyas	*La Coromina den Vinyas*
La Figarola	*La Figarola*
La Font Bisbal	*La Font Bisbal*
La Guardiola	*La Guardiola*
La Plassa de la Mota	*La Plaça de La Mota*
La Quintana den Nadal	*Les Quintanes d'en Nadal*
Las Fexas de Pantaleu	*Les Feixes de Pantaleu*
Las Tretas	*Les Tretes*
La Vall	*La Vall*
Llauadora	*La Llevadora*
Llosa	*Les Lloses*
Lo Carrer Major	*El Carrer Major*
Lo Montayar	*Mas Montellà*
Lo Padro	*El Pedró*
Lo Portal Vell	*El Portal de la Mare de Déu*
Lo Puig del Castell	*El Puig del Castell*
Lo Puig den Butifarra	*Puig Botifarra*
Mansi den Soliuera	*Mas Solivera*

Mansi Dolsa	*Can Dolç*
Mansi Juny del Pla de Munt	*Mas Juny*(33)
Mansi Puig	*Mas Puig*(34)
Mansi Rayo del Porxo	*Mas Rayó del Porxo*
Mansum Busca	*Mas Buscà*
Mansum Rupiana del Roura	*Mas Rupiana*
Mas Gelabert	*Mas Gelabert*
Mas Gros	*Mas Gros*
Mas Jofra	*Mas Jofra*
Mas Roig del Pla	*El Marroig*
Matella	*Les Matelles*
Mayoles	*Les Mayoles*
Miramar	*Miramar*
Monjas	*Mas de les Monges*
Moror	*Vinya catalana o Moror*
Mulas	*Les Mules*
Ortalanes	*Les Hortalanes*
Pexeres/Pexera	*Les Peixeres/Can Peixera*
Pla de Peratallada	*Pla de Peratallada*
Pontanals	*Els Pontanals*
Puig de la Illa	*Puig de l'Illa*
Quadrono de sa Figarola	*Quadró de la Figuerola*
Recho de la Lleuadora	*Rec de la Llevadora*
Recho del Sauch	*Rec de la Saula*
Recho del Stallador	*Rec del Restallador*
Recho Madrali	*Rec Madral*
Recho Molendini Farinery de Pals	*Rec de Molí*
Riera de Madrenas	*Riera de Madrenes*
Sarradals/Sarradal	*Sarradals*
Sarriera	*La Riera*
Sastanyol	*L'Estanyet*
Stagno de Pals	*L'Estany*
Stany de Buada	*Estany de Boada*
Stany de Campbregat	*Estany de Campbregat*
Triay	*Triai o Clos*
Vellosas	*Velloses*
Vilademunt	*Vilademunt*

(33) Poca gent coneix aquest nom, ja que la casa és anomenada des de fa molts anys *Cal Lilet.*

(34) Nom que ha estat substituït per *Mas Montellà.* Aquest topònim és un exemple d'antroponímia transportada: en instal.lar-se un avantpassat de *cal Montayar* de Fontanilles al *Mas Puig* de Sant Feliu de Boada, hi va portar el nom de la casa, de tal manera que el topònim existeix als dos pobles.

CONCLUSIONS

M'agradaria acabar subratllant la importància que tenen els topònims no només com a elements funcionals, que serveixen per a anomenar i distingir uns llocs dels altres, sinó també com a font d'informació etnogràfica: els topònims ens apropen a la parla d'una zona determinada, ja que sovint aporten trets dialectals; ja he esmentat abans el cas de *Riells*; també convé remarcar la fossilització de l'article salat i la iodització en alguns noms. Els topònims ens apropen també a un hàbitat concret: en el cas dels oròmims i hidrònims, es pot ben dir que són un testimoni fidel de la configuració física d'un trosset de territori; hem vist que estanys, recs, rieres, fonts, ens traslladen a uns paratges humits i amb una vegetació, una fauna i uns conreus característics, que també es reflecteixen perfectament en els diferents noms. Pujols, puigs, comes i altres oròmims retraten un paisatge ple de petites elevacions i que no és gens lluny del mar, com queda demostrat amb *Miramar*. Hem trobat reflectides en diversos noms algunes feines agrícoles i artesanals. El domini eclesiàstic i senyorial també ha deixat alguna petjada. I algun mas encara conserva actualment el nom que tenia el 1670. D'altra banda, cal esmentar el fet que de vegades la forma que presenta un topònim que té uns quants anys pot ajudar a entendre el significat d'una forma actual; un petit exemple: un informador que conrea un terreny anomenat *Puig Botifarra*, comentava que desconeixia el perquè d'aquest nom; en el topònim antic, *Puig den Butifarra*, el fet que «Butifarra» vagi precedit d'un article personal fa suposar que «Butifarra» havia estat un renom. També és curiós el cas de *Pexera* que, amb el temps, ha donat lloc a un nom de casa de Palau-Sator. Sembla, doncs, que queda prou demostrat que els noms de lloc poden ajudar-nos molt en el coneixement de la nostra terra i la nostra història.

El *Marroig*, tocant la carretera que va de Pals a Torroella de Montgrí, deshabitat.

FONTS I BIBLIOGRAFIA

Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 4 (1670-1671).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 1 (1668).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 2 (1602).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 3 (1605).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 5 (1716-1717).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 6 (1734-1735).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 7 (1742-1744).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 9 (1784-1785).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 11 (1821-1824).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 25 (1825-1829).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 14 (1832).
Arxiu Històric de Girona. Fons notarial de Pals, protocol nº 25 (1604).
Llibre de Baptismes de la Parròquia de Pals. Anys 1577-1657.

Alcover, A. M.; Moll, F. de B. (1968): *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Ed. Moll.

Amigó, R. (1989): *Sobre inventaris de noms de lloc*. Reus: Edicions del Centre de Lectura.

Casanova Herrero, E. (1991): «Toponímia oronímica i repartició semàntica», *O.B.I.*, vol. XLIV (Actes del XIV Col.loqui de la Societat d'Onomàstica), pp. 569-586.

Coromines, J. (1983): *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. Barcelona: Ed. Curial.

Mates, J. (1986): *Els estanys eixuts*. Quaderns de la Revista de Girona, nº 7. Girona: Diputació de Girona i Caixa de Girona.

Moll, F. de B. (1982): *Els llinatges catalans*. Palma de Mallorca: Ed. Moll.

Moreu-Rey, E. (1982): *Els nostres noms de lloc*. Palma de Mallorca: Ed. Moll.

Riquer, M. de (1979): *Quinze Generacions d'una família catalana*. Barcelona: Ed. Planeta.

Agraeixo les informacions aportades per les següents persones: la gent del *Mas Montellà* de Boada, els de *Can Ganiguer* de Palau-Sator, Martí Fuster i la seva filla (de *Can Sendra* de Boada), Josep Mercader (de *Cal Patró* de Boada), Xavier Ferrer (de *Can Massanes* de Fontclara), Néstor Ponce, Maria-Rosa Solé, Josep Cayuela, Josep Clara Resplandis, Xavier Cortadellas i Jaume Nadal. A tots, moltes gràcies.

APÈNDIX

Les sigles utilitzades en aquest apartat són les següents: SFB: Sant Feliu de Boada, SJB: Sant Julià de Boada, B: Boada.[35] PS: Palau-Sator, F: Fontclara, FO: Fontanilles, P: Pals, PE: Peratallada, R: Rupià, U: Ullastret.

***A**lbareda/Albereda/Albreda (PS), Als Horts (PS), Als Robaus (SJB), Als Sarradals (PS), Als Torells (SJB), Alzina (PS), Alzinas den Nadal (PS), Arribador (SJB), Asbanys (SFB), As Camp Mercader (SJB), Aspuig (SFB), As Riell/As Riells (PS), **B**alchar (SJB), Barqueta (SJB), Bassas (PS), Bassas de Sant Pere (PS), Basses (F), Bassia del Riell (PS), Baus (SFB), Bohera (PS), Bosch (SJB), Boschato (SJB), Bosch den Amat (SFB), Bosch Gombert (PS), Bruguers/Brugues (PS)/(SFB)/(P), **C**adireta (SJB), Cami de Buada a les Hortes (B), Cami de Buada al Stany (B), Cami de Buada a Pals (B), Cami de Buada a Peratallada (B), Cami de Campbregat al Molí de Pals (SJB), Cami de Fontanilles (PS), Cami de Fontclara (F), Cami de Fontclara a Pals (F),*

(35) Encara que Boada i Sant Julià de Boada designin el mateix terme, hem respectat el nom utilitzat en el document de 1670.

*Camí de Gualta (FO), Camí de La Bisbal a Torroella (SFB), Camí del Puig de la Illa (SJB), Camí de Palau a Fontanilles (PS), Camí de Palau a Pals (PS), Camí de Palau a Pantaleu (PS), Camí de Palau a Sant Feliu (PS), Camí de Palau Sator a Llauia (PS), Camí de Pals (P), Camí de Pals a Fontclara (P), Camí de Pals a mar y als masos Jofra y Gelabert (P), Camí de Pals a Peratallada (P), Camí de Pals a Sant Feliu de Buada (P), Camí de Pantaleu (PS), Camí de Peratallada (PE), Camí de Sant Feliu de Buada a Palamos (SFB), Camí de Ullstret (U), Camí de Ullstret a Pals (U), Camino de la Font (B), Camino de la Fontanella (PS), Camino de la Horta de Buada (B), Camino del Riell (PS), Camino del Sarradal (PS), Camino de Pals (P), Camino Regio del Moli Tafurer a Pals (P), Camí Public de les Tretes (PS), Camp Bregat/Campbregat (SJB)/(PS), Camino dels Valls de la Muralla (PS), Camp Amatller (PS), Camp Blanch (PS), Camp Clarà (PS), Camp Clop (SFB), Camp de la Alsina/Alzina (PS), Camp de la Fexa (PS), Camp de la Figuera (SJB), Camp del Albra (FO), Camp de la Palanca (PS), Camp de la Rectoria (F), Camp de la Senyora (SFB), Camp de las Juntas (PS), Camp del Estany (PS), Camp del Moli (PS), Camp dels Homs (PS)/(F), Camp den Alui (PS), Camp den Maig (SFB), Camp den Mascaro (SJB), Camp den Rech den Xifre/Xifra (SFB), Camp de Sahuch (PS), Camp de Samatller (PS), Camp de Sa Riera (PS), Camp de Sa Vinya (SJB), Camp des Forn (SJB), Camp des Nogues (PS), Camp des Pares (F), Camp des Puig (PS), Camp des Pujol (PS), Camp Font (SJB), Camp Gran (PS), Camp Llenas (PS), Camp Major (SJB), Camp Marimon (F), Camp Mascaros (PS), Campmayol (SFB), Camp Mongoy (F i SJB), Camp Mont (PS), Camp Morror (SFB), Camp Pou (PS), Camp Quintana (SFB), Camp Vicens (SFB), Canal (PS)/(P), Carabassal (PS), Carauera (PS), Caraueres (SFB), Carrario de la Mota (PS), Carreras de Fontclara (PS), Carreras de Fontanillas (PS), Caxador (SJB), Clos (PS)/(SFB), Closa (SJB), Closa Aliona (PS)/(SJB), Closa de Dall (PS), Closa de la Guita (SFB), Closa de Las Portalleras (PS/P/SFB), Closa dels Pons (PS), Closa de Palau (PS), Closa Lloparda (F), Closa de sa Barbena/Berberna (SFB), Closa Rodona (SJB), Closas del Castell de Palau (PS), Closas Saulas (SJB), Clos del Moli (PS), Clos den Colomer (SFB), Clos den Nadal (PS), Clos den Vinyas (PS), Clos de Salerm (SJB), Clos Llobregat (PS), Clos Padres (SFB), Clota (PS), Clotal (PS), Codro de la Horta (PS), Codron Llenas (PS), Coll de Fontanillas (PS), Coll de Fontanilles (PS), Coll de Ullstret (PS), Coll d'Ullastret (PS), Comes (SFB), Coromina (PS), Coromina de la Era (PS), Coromina de la Hera (PS), Coromina den Baus (SFB), Coromina den Vinyas (PS), Corominas (PS), Corteradas (PS), Costas (PS), Cresols (SJB), Croquella (PS), Cunillera (SJB)/(PS), Çauall/Çavall (PS), **D**esguell (PS), Despuig (PS), **E**ls Horts (PS), Esboscaton (SFB), Es Camp des Mas (SJB), Esguell (PS), Es Pujols (PS), Estany des Marisch (SFB), Estanyol (PS), **F**alguers/Falgues (PS)/(SFB)/(P), Feixa Font (SJB), Ferran (PS)/(SFB)/(P), Fexa del Puig (SFB), Fexa Miquela (SJB), Fexas del Espital (PS), Figarer (PS), Figarola (PS)/(SJB), Figolar (SJB), Fonayar (PS), Fonojar (PS), Fonollar (PS), Fonoyar (PS), Fontanal (SJB), Fontanella (PS), Fontanelles (PS), Fontanilles (PS), Font den Oller (P), Forn de las Teulas (SJB), Frexeneda (SJB), **G**aranyas (SJB), Garriga (SJB)/(PS), Guell (PS), **H**era de la Coromina (PS), Hiellas/Ilellas (SJB), Hors (F), Hort (SFB), Horta (PS), Horta de Buada (SJB), Hort de Buada (SJB), Horta de les Canyes (PS), Horta dels Canyes (SJB), Horta de Palau (PS), Horta Maymona (PS), Hortas (SJB), Hort de Santa Maria (PS)/(SJB), Hort de Vall (PS), Horto de la Doma (SFB), Hortum del Noguer (PS), Hort Marques (PS), **I**lla (SJB), Illas (SJB), Illetas (SJB), **J**oncar (SFB), **L**a Agulla (SFB), La Albreda (PS), La Bassa den Nadal (PS), La Closa (PS), La Closa del Mas Poch (PS), La Closa Ramona (PS/P/SFB), La Closa Reala (PS), La Coha (SJB), La Coma (P), La Coromina (PS), La Coromina den Alio (PS), La Coromina den Vinyas (PS), La Cunillera (SJB), La Fexa den Caner (F), La Figarola (SJB), La Fontanella (PS), La Font Bisbal (SFB), La Forna (PS) (SJB), La Guardiola (SFB), La Horta den Prim (PS), La Llauadora (P), Lamalrich (PE), La Passadora (SJB), La Plassa de la Mota (PS), La Quintana den Nadal (PS), Las Bassas de Sant Pere (PS), Las Caraueras (SJB), Las Closas (SFB), Las Closas Alionas (F), Las Costas (PS)/(P)/(F), Las Feixas del Puig de la Illa (PS), Las Fexas de Pantaleu (PS), La Font Poua (SJB), Las Hortas (PS) La Serra den Nadal (PS), Las Hortas (PS), Las Mosteras (PS), Las Tretas (PS), La Vall/Lavall (PS), La Vinya del Puig (SFB), La Vinya de Torrenti (SFB), La Vinya Moror (SFB), Les Bassas (PS), Les Costes (PS)/(P)/(F), Les Feixes del Puig*

*dela Illa (PS), Les Hortes (PS), Les Rases (PS), Les Rieres (PS), Llauadora (P), Llonganya (SJB), Llosa (SFB), Lo Alzinar den Blanch (PS), Lo Cami de la Hortas (B), Lo Camp del Arbra (PS/F), Lo Carrer Major (PS), Lo Clos Arbona (SJB), Lo Clos den Nadal (PS), Lo Clotal (PS), Lo Mas Roig del Pla (P), Lo Moli de Munt (PS), Lo Montayar (FO), Lo Oliuar (F), Lo Padro (SFB), Lo Pontarro (SFB), Lo Portal Vell (PS), Lo Puig del Castell (PS), Lo Puig den Butifarra (PS), Lo Puig den Dolsa de Pantaleu (PS), Lo Puig Roig (SFB), Lo Quintar de la Torra (P), **M**allola (SJB), Malloles (PS), Mansata de na Bartrana (PS), Mansata den Basart (PS), Mansata den Colomer del Portal (SFB), Mansata den Massot (SFB), Mansata den Mercader (SFB), Mansata den Nualguer (PS), Mansata den Uguet (SFB), Mansata den Vinyas (PS), Mansi Abril de la Padrera (P), Mansi Amat (P)/(SFB), Mansi Arbones (SJB), Mansi Blanch (SJB), Mansi Bofill (F), Mansi Bosch (PS), Mansi Caner (F), Mansi Colomer (SFB), Mansi den Albert (SFB), Mansi den Blay (F), Mansi den Dolsa (PS), Mansi den Gerones (SFB), Mansi den Serra de Munt (SFB), Mansi den Soliuera (SFB), Mansi den Vall Llossera (B), Mansi Dolsa (SFB), Mansi Garriga (PS), Mansi Garriga del Carrer (PS), Mansi Gispert (SFB), Mansi Hualguer (P), Mansi Huguet (P), Mansi Juny del Pla de Munt (P), Mansi Marti (PS), Mansi Martoria (SFB), Mansi Nadal (PS), Mansi Oller (PS), Mansi Padrissa (P), Mansi Pages (F), Mansi Payola (P), Mansi Pou (P), Mansi Puig (SJB), Mansi Ramon, Mansi Rayo (B), Mansi Rayo del Porxo (PS), Mansi Reguart (SFB), Mansi Saguer (SFB), Mansi Tarrarol del Stany (P), Mansi Tarrarol del Pla (P), Mansi Thomasi (PS), Mansi Vilarnau dela Penya (P), Manso den Pou de Buada (SFB), Mansum Bosca (PS), Mansum Boscha (PS), Mansum Busca (PS), Mansum den Colomer del Padro (SFB), Mansum Rupiana del Roura (R), Mas Gelabert (P), Mas Gros (PS), Mas Jofra (P), Mas Porcell (FO), Mas Romaguera (P), Matella (SFB), Maymina (SJB), Maymona (PS), Mayolas (PS), Mayoles (PS), Miramar (PS), Moli de Munt (PS), Moli de Tafurer (P), Moli de Vall (PS), Moli Marturia (SFB), Monjas/Monjes (SFB), Morato (SJB), Moraton (PS), Moror (SFB), Morrot (SFB), Mulas (SJB), **O**liuar (PS), Olla (SJB), Orriols (PS)/(SJB), Ortalanes (F), **P**adrells (PS), Padro (SFB), Pantaleu (PS), Pas de Ther (P), Passadora (PS), Peanya (SFB), Pentano (SFB), Pentano Bruguers (SFB), Pexera/Pexeras (PS)/(F)/(P), Pla de Palau (PS), Pla de Peratallada (PS), Pla de Sant Feliu (SFB), Plan (PS), Platea de la Mota (PS), Pontanal (SJB), Pontanals (SJB), Pontarro (SFB), Puig (PS/P/SFB), Puig de Galeras (SJB), Puig de la Illa (SJB/PS), Puig de la Malapesada (SJB), Puig del Castell (PS), Puig del Padró (SJB), Puig del Senyor (PS), Puig del Senyor del Castell de Palau (PS), Puig de na Martina (SJB), Puig den Blay (PS), Puig den Gelabert (SJB), Puig den Martinoy (SJB), Puig den Nadal (PS), Puig den Richsen (PS), Puig de Sant Pol (SJB), Puig de sas Costas (PS), Puig des Tarascon (SJB), Puig Ferrer (SFB), Pujol (SJB), Pujols (SFB)/(PS), **Q**uadrono de sa Figarola (SJB), Quintanali Mansi Juny del Pla de Munt (P), Quintanali Mansi Padrissa (P), Quintanali Mansi Payola (P), **R**aurets den Garriga (PS), Rech den Xifre/Recho den Xifre (PE)/(SFB), Recho de la Frexeneda (SJB), Recho de la Lleuadora (P), Recho de la Passadora (PS), Recho del Sauch (PS), Recho del Stallador (PS), Recho de Sauall (PS), Recho Madrali (PS), Recho Madrali dels Sarradals (PS), Recho Molendini (P), Recho Molendini de Farran (SFB), Recho Molendini Farinery (P), Recho Molendini de Mossen Real (F), Riaria del Pentano, Riaria del Pontarrò (SFB), Riaria de Desguell (PS), Riaria Desguell (PS), Ribas (PS), Riell (PS), Riera de Madrenas (PS) Rieras (F), Robaus (SJB), Rodonell (SJB), Rohira (SFB), Romaguera (PS), **S**a Aguineu (SJB), Sa albareda (PS), Sa Feixa Dolsa (SJB), Salanques (PS)/(SJB), Sa Llosa (SFB), Sa Maymina (SJB), Sa Ribera den Colomer (SJB), Sa Rocha de Baix (SFB), Sa Rocha de Dalt (SFB), Sa Rouira (SFB), Sa Roureda (SJB), Sarradal/Sarradals (PS), Sarriera (PS), Sas Gaianes (SFB), Sas Mulas (SJB), Sastanyol (PS), Sa Torroella (SFB), Sauall/Sa Vall/Savall (PS)/(P), Savall den Padrissa (P), Seranay (SJB), Serra del Puig (PS), Serra den Nadal (PS), Ses Closes (SJB), Ses Comes (SFB), Ses Oliueras/Ses Oliueres (F)/(SJB), Ses Tretas (PS), Sobrevila (R), Sota la Muralla (PS), Sota lo meu Clos de la part de sol ixent (SJB), Spina (PS), Stany de Buada (SJB), Stany de Campbregat (SJB), Stanyol (PS), **T**enyas (SFB), Torell (F), Torello (SJB), Tretas (PS), Triay (SFB), Trillas (SJB), **V**all de les Muralles (PS), Vallosas/Valloses/Vellosas (U), Veïnat del Amalrich/Veïnat de Lamalrich (PE), Via Regia (SFB), Vilademunt (SFB), Vinya de La Bassa (SFB), Vinya del Cap del Stany (PS), Vinyal (SFB), Vinyals (F), Vinyauella (SFB).*